

agrártársadalom női névadásába enged betekintést. A szerző egy dél-lengyel település, Kasina Wielka ezen időszakra tehető összeírásában fellelhető adataiból elemez 23 női nevet. A szótárszerű feldolgozás tartalmazza a forrás keletkezésének idejét, a szövegtörzset, az adott név etimológiáját, változatait és ezek morfológiai elemzését, valamint viselőjének társadalmi státuszát. Az adattár a szerző véleménye szerint szűkössége ellenére is alkalmas arra, hogy fényt vessen bizonyos múltbeli névadási, névgyakorlási és formai kérdésekre (139–69). LJUDVIG SZELIMSZKI bolgár nyelvű írása a bolgár személynévanyag 10 keresztény eredetű nevét vizsgálja, melyek a korabeli bolgár beszélők számára értelmezhetetlenek voltak, és fonémaállományuk is eltért a befogadó nyelvtől. A helyi nyelvjárások fonémakészletétől függően ezek különféleképpen illeszkedtek a bolgár névrendszer elemeihez, és további 50 önálló névalak keletkezett belőlük. Ezek különféle vallási csoportokkal vagy etnikumokkal valaha fennálló kapcsolatokra engednek következtetni (171–87). URSZULA WÓJCIK tanulmánya a lengyel non-profit szervezeteknek (a tanulmány szóhasználatával szocioideonímának nevezett) névanyagát gyűjti össze és tipologizálja, valamint megvizsgálja, hogy e névtípus egyes példányainak a létrejöttében milyen motívumok és névalkotási eljárások figyelhetők meg (189–96).

3. A recenziók (197–285) között egy magyar vonatkozású írás, a FARKAS TAMÁS és F. LÁNCZ ÉVA szerkesztette „Régi magyar családnevek névvégmutató szótára. XIV–XVII. század” című munkának a lengyel nyelvű ismertetése is szerepel (261–2).

A folyóiratszám legvégén található rovatban egy LILJANA DIMITROVA-TODOROVA 65. születésnapjára íródott köszöntést, DANUTA KOPERTOWSKA írásainak összegyűjtött bibliográfiáját, valamint több nemzetközi névtudományi konferencia beszámolóját olvashatjuk.

KOCSIS RÉKA

ВОПРОСЫ ОНОМАСТИКИ 10–11. (2011)

Főszerkesztő: A. K. MATVEJEV – E. L. BEREZOVICS

Uráli Állami Egyetem, Jekatyerinburg. 1. 230 lap, 2. 197 lap

1. Az idei évtől egy újabb külföldi folyóirat csatlakozik a Névtani Értesítő által szemlézett névtani periodikákhoz. Az orosz Вопросы Ономастики 2004 óta jelenik meg az Orosz Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének és az Uráli Állami Egyetemenek a közös kiadványaként. Az egyetem komoly hagyományokkal büszkélkedhet a névtani kutatások terén; a 60-as–80-as években egy, a mostanival azonos című periodikában e folyóirat szellemi előzményeként már számos tanulmányt közöltek az ország különböző területeiről. Nem véletlen tehát, hogy az első (össz)orosz névtudományi folyóirat is e címet viseli, s egyik fenntartója, valamint kiadója is a jekatyerinburgi egyetem. A szerkesztőség legfőbb célja nem egyetlen névtudományi iskola elveinek népszerűsítése, hanem az orosz névkutatók összefogása, fórum biztosítása mind a publikációk, mind a névtani eszmecsere, beszámolók számára a névtudomány minden területéről, valamint a szakmai közvélemény tájékoztatása az aktualitásokról. Emellett más szláv, sőt egyéb nyelvek névkutatásával is igyekeznek megteremteni a kapcsolatot.

A folyóirat kezdetben évente általában egyszer, 2010-től pedig kétszer jelenik meg. Számai 2010-ig teljes egészében letölthetőek, az itt ismertetett 2011. évi két számból pedig – legalábbis egyelőre – a tartalomjegyzékek és az angol absztraktok érhetőek el az interneten is (<http://www.ruslang.ru/agens.php?id=onomastica>). Az egyes számok rovat szerkezete változó: állandó elemként jelen vannak benne a tanulmányok, a kutatási és konferenciabeszámolók, valamint a könyv- és folyóirat-ismertetések; ezek mellett alkalmilag egyéb rovatok is megjelennek. A tartalomjegyzék oroszul és angolul is olvasható, s a tanulmányok, illetve egyes beszámolók előtt orosz kulcsszavak és összefoglalók is segítik az áttekintést. E cikkeknek angol absztraktjuk is van, melyek a lap végén, a cikkek sorrendjében olvashatók. Az egyes számokat a rövidítésjegyzék, a szerzők 1-2 soros bemutatása és elérhetősége, valamint a szerzőknek szóló tájékoztató zárja. A következőkben a 2011. évi két számot külön-külön, rovatok szerinti részletezésben mutatom be.

2. A 10. szám rövid bemutatása

Tanulmányok. – A rovatot két helynévtani írás nyitja. V. L. VASZILJEV Északnyugat-Oroszország víznévészótára alapján több mint 70 *-ga*-ra végződő nevet elemez szerkezeti és etimológiai szempontok alapján (5–20). A. V. BARANDEJEV két, középkori nyugat-európai térképeken feltűnő névvel (*Moszkóvíja* és *Tartarija*) foglalkozik, felülvizsgálva etimológiájukat, középkori források alapján kimutatva a történeti, földrajzi, néprajzi értelmezéseikben és fordításaikban tetten érhető hibákat, meghatározva egyúttal a történeti helynevek helyét a modern oroszországi névrendszerben, s rámutatva a régi térképeknek a helynévkutatásban betöltött jelentőségére (21–35). – A személynévtant szintén két tanulmány képviseli. D. V. SZPIRIDONOV a *Jacques* keresztnév etnolingvisztikai tulajdonságait vizsgálja a francia dialektusokban (36–50), részletesen elemezve a név konnotációit, melyek a névalaknak a nyelvjárási *jac*-kal ('egyfajta madár') való egybeeséséből erednek. E. N. VARNYIKOVA (51–62) az orosz személy- és állatneveket egymástól elkülönítő jegyeket vizsgálja lexikális-szemantikai, szerkezeti-grammatikai és funkcionális szinten, igyekezve megtalálni az állatnevek sajátosságait, s kijelölni helyüket a névtanon belül. – Az utolsó két tanulmány az irodalmi névadás témakörébe sorolható. A. A. FOMIN „A Mester és Margarita” című Bulgakov-regényben feltűnő *Haua Marka* ('A Mi Márkánk', cigaretta) valódi márkanév szövegbeli jelentéseit és funkcióját vizsgálja (63–84), I. A. SELKOVA pedig az Alekszin munkáiban szereplő „ragadványneveket” (embercsoportok és tárgyak nevét is ide értve) csoportosítja funkció és eredet szempontjából (85–97).

Közlemények. – E rovat többnyire rövidebb cikkeket közöl. T. N. DMITRIJEVA a hanti *Wangr-Wasch-Jugan* helynév etimológiájával foglalkozik élőnyelvi és írott adatok alapján, újabb bizonyítékot szolgáltatva a Kazim- és az Ob-vidék nyelvi-etnikai kapcsolataira (98–106). A. N. SZOLOVJEV az utcanévek új osztályozását dolgozza ki, különös figyelemmel e neveknek csak a nyelvjárásokban fellelhető közszói elemeire (107–13).

A névtudomány külföldi műhelyeiből. – A rovatban E. BUCHI és A. WIRTH eredetileg francia nyelvű cikkét olvashatjuk orosz fordításban (114–33); a szerzők személynévet tartalmazó körülírással szerkeszteteket elemeznek a „Patronymica Romanica”-ra, az újlatin nyelvek személynévészótárára épülő középkori francia korpusz alapján.

Adatok. – E rovat ad helyet a készülő névtárak, adatbázisok bemutatásának; jelen esetben az M. V. AHMETOVA által készített nem hivatalos helynevek (pl. *Pityer: Szent-pétervár, Kva: Moszkva*) szótárából kapunk egy rövid mutatványt (134–51).

Fórum. – A névtudományi kérdések megvitatására lehetőséget biztosító rovat R. JU. NAMITOKOVA problémafelvető írását közli a családnevek ragozásának kérdéséről a szövegbe illesztése kapcsán (152–7).

Tudományos élet. – A folyóirat minden számában olvashatunk beszámolókat az előző év névtudományi, többnyire szláv és nemzetközi eseményeiről. A 2010-ben megrendezett hat konferencia között (158–86) egy udmurt témájút is bemutatnak (180–4). A hosszabb beszámolókat a soron következő eseményekről, jelen esetben a 2011-es konferenciákról és szimpóziumokról szóló rövid információk követik.

Recenziók. – A szemlerovatban egy helynévtani monográfiát és három helynévtár, valamint egy személynév-történeti monográfiát ismertetnek (187–210).

Könyvespolc. – A hosszabb recenziókat 15 rövidebb, átlagban fél oldalas bemutatás követi az elmúlt négy évben megjelent orosz, ukrán és bolgár névtudományi munkákról, valamint a Nouvelle Revue d’Onomastique 2009-es számáról (211–6).

Mutató. – A kiadvány érdemi része a folyóiratban 2004–2010 között megjelent írások mutatójával zárul, rovatok szerint csoportosítva, szerzők szerinti betűrendben közölve a bibliográfiai adatokat (217–25).

3. A 11. szám rövid bemutatása

Tanulmányok. – A kiadvány egy részét az uráli egyetem helynévgyűjtő munkájának 50 éves történelmét ünneplő tanulmányoknak szentelték. M. E. RUT kifejti az öt évtizedes terepmunka alapelveit, a munka elhúzódásának okait, valamint közli a gyűjtések alapján készült disszertációk, névtárak és monográfiák jegyzékét (61–9). E. L. BEREZOVIČS az utóbbi évtized helynévgyűjtő munkájáról számol be, bemutatva a névrendszerben a korábbi gyűjtések eredményeihez képest tapasztalt változásokat (70–88). O. V. MISENKO az uráli egyetemen a gyűjtések alapján készülő elektronikus helynévi adatbázist mutatja be (89–104). – A jubileumi cikkek mellett két helynévtani és egy személynévtani tanulmányt olvashatunk e számban. L. N. MAZUR a 20. században keletkező orosz településnevekkel foglalkozik, feltárva az átnevezések fő okait és következményeit; e nevek és keletkezéstörténetük ugyanis (vö. pl. az átnevezések okaként a személyi kultusz, a kollektívizálás, az urbanizáció, az iparosodás) elsődleges forrásként szolgálhatnak a korabeli társadalomtörténeti kutatásokhoz (5–18). E. D. KAZAKOVA a *Vjatka* helynevet és a *vjatkaiak* kifejezést vizsgálja az orosz nyelvi hagyományban (pl. frazémákban, mondókákban), összevetve a régió földrajzi, kulturális és vallási jellemzőivel, valamint azzal a képpel, amelyet lakói, valamint a területen kívül élők alkotnak róla (19–50). I. B. KACSINSZKAJA az apanév (otceszto) típusait vizsgálja az észak-orosz nyelvjárásokban. Megállapítása szerint ugyanis a teljes személynév ezen eleme az apa keresztnéve mellett annak becenevéből, a nagypapa, az anya, sőt a férj keresztnévéből is létrejöhet (51–60).

Közlemények. – A rövidebb tanulmányokat e számban K. P. VOLSZKIŪNAK a *Kenozero* víznév új etimológiáját, a balti-finn *käänne* (‘kanyar’) szóra visszavezethető eredetét felvető írása képviseli (105–6).

Adatok. – A rovatban ezúttal egy nem kizárólag tulajdonnévi adatokra támaszkodó munkát olvashatunk: O. V. GERASZIMOVICS az oroszban egyházi eredetű női névként is élő *Hit*, *Remény* és *Szeretet* (*Vera*, *Nagyvezsda*, *Ljubov*) megjelenését vizsgálja az egyéb névtípusok (pl. intézménynevek, címek), valamint különböző tárgyakon szereplő feliratok körében orosz, ukrán és belorusz korpusz alapján (107–14).

Tudományos élet. – E számban hat konferenciáról közölnek részletes beszámolót (115–30); elsőként 2011. évi ICOS-kongresszusról, melyen számos magyar névkutató is részt vett; közülük többeket név szerint is említenek (115–23).

Recenziók. – A rovat két írása egy orosz helynévtárat és egy orosz névelméleti monográfiát szemlél (131–8).

Könyvespolc. – A 15, röviden bemutatott mű között az orosz mellett több szláv és egy olasz kiadvány, valamint az Acta Onomastica 2009-es száma szerepel (139–44).

Új disszertációk. – Egy Észak-Udmurtföld településneveiről készült disszertáció hosszabb bemutatását (145–9) követően 34, Oroszországban 2009–2011 között megvédett névtani tárgyú dolgozat adatait sorakoztatja fel a rovat (150–4).

Névgyűjtés. – A kiadvány érdemi része a korábban már említett jubileumhoz kapcsolódva a 70-es évekbeli manysi helynévgyűjtésekről készült naplók részleteivel, valamint az uráli egyetem 1960–2011 közötti gyűjtéseinek adataival zárul (154–91).

4. A folyóirat, mint láttuk, számos olyan tanulmányt, beszámolót közöl, melyek a magyar névkutatók érdeklődésére is számot tarthatnak. Több finnugor vonatkozású írás is megjelenik benne, a magyar névtudománnyal jelenleg azonban nemigen van élő kapcsolata. Ezen igyekeznek változtatni a Névtani Értesítő a folyóirattal kialakított cserekapcsolat, illetve az egyes számok szemlézése révén, amelynek köszönhetően mindkét fél világosabb képet alkothat a másik háza táján zajló munkálatokról és eseményekről.

SLÍZ MARIANN

STUDIA ANTHROPONYMICA SCANDINAVICA 29. (2011) TIDSKRIFT FÖR NORDISK PERSONNAMNFORSKNING

Szerkesztők: EVA BRYLLA – KATHARINA LEIBRING

Swedish Science Press, Uppsala. 216 lap

1. A skandináv névtani folyóirat 29. évfolyamában (2011) hét tanulmányt és tizenhárom recenziót olvashatunk. A kötet írásai elsősorban rúnafeliratokon szereplő személynevek értelmezésével, valamint a skandináv országok névtörténeti vonatkozású kérdéseinek elemzésével gazdagítják az eddigi kutatások eredményeit.

2. **Tanulmányok.** – A kötetet MAGNUS KÄLLSTRÖMnek egy Åsmund Kåressontól származó rúnafelirattal foglalkozó tanulmánya vezeti be (5–20). A tárgyalt rúnafelirat egy már elveszett rúnakövön található, rajta egy érdekes személynévvel (*kanilf*). Ezt a 17–18. századi kutatók különféleképpen olvasták (*kailf*-nak, illetve *ktilf*-nek); KÄLLSTRÖM azonban – MICHAEL LERCHE NIELSEN *kalf* olvasatából kiindulva – a *kanilf*-ként való interpretálás mellett érvel. E szó szerzőnk feltételezése szerint a félrevészt *knilf* alakváltozat *kailf* (acc.) alakra történő helyesbítésének az eredményeként jött létre, amelyet leginkább a ritka *GælfR* személynévvel azonosítva értelmezhetünk.